

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 159.922.2-053.81

Барчій М. С.
старший викладач кафедри психології
Воронова О. Ю.
старший викладач кафедри психології
Дзямко О. В.
студентка 5 курсу спеціальності «Практична
психологія»,
Мукачівський державний університет

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ

У статті розглянуто проблему гендерної самосвідомості особистості. Проаналізовано результати емпіричного дослідження гендерних відмінностей ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Ключові слова: стаття, гендер, ціннісні орієнтації, маскуліність, фемінність, андрогінність.

Дослідження диференціації цінностей сучасної молоді обумовлене модернізацією українського суспільства. Вивчення психології чоловіків та жінок, їхніх відмінностей один від одного, різниці цінностей активізувалось в останньому десятилітті.

Питання, що включають в себе дослідження статі людини, їхні психологічні відмінності та життєві орієнтації, останнім часом набувають все більшої актуальності. Дана тема хвилює багатьох сучасних вчених та дослідників, які вбачають у зміні гендерних ролей, також і відмінності представників двох статей в сфері цінностей. Термін «цінність» багатозначний, його зміст не зафіксований в рамках однієї або кількох наукових дисциплін. Аналізуючи поняття «цінність», такі соціологи та психологи як Т. Бендас, А. Здравомислова, А. Тьомкіна, М. Бобнева, Н. Лапіна, І. Мартинюк, Н. Наумова, В. Ольшанський, А. Ручка доводять його багатоаспектність та значущість. Окрему роль гендерним відмінностям приділяла дослідниця І. Назарова яка зауважувала, що різні соціальні групи різняться за своїми ціннісними установками, уявленнями та поведінкою.

У психології гендер – це соціально біологічна

характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям “чоловік” і “жінка”. Гендер знаходиться під постійним впливом як культурних норм, які встановлюють рамки поведінки чоловікам та жінкам, так і соціальної інформації, котра маніпулює людською свідомістю і встановлює різницю між чоловіками і жінками [2].

У контексті сучасних досліджень з'явилося теоретичне розмежування понять «стать» та «гендер» [1]. Стать відноситься до біологічних характеристик, відповідно до яких люди поділяються на категорії «чоловік», «жінка», а гендер – до соціальних та соціально - психологічних атрибутів, що поділяють людей на категорії «чоловічий», «жіночий». Водночас у сучасному суспільстві досить важко розмежувати біологічну зумовленість статі та її соціальне моделювання.

Одним із основних компонентів гендерної самосвідомості особистості є психологічна стать. Вона характеризує особистість і поведінку людини в контексті маскулінності - фемінності, філогенетичне заданих властивостей психіки, сформованих під впливом соціальних факторів. Психологічна стать об'єднує біологічне і соціальне. Вона формується на основі сукупності знань, уявлень особистості про себе, подібність із представниками своєї статі або відмінність від представників протилежної; емоційно-ціннісного ставлення до власної статі, способів поведінки людей залежно від їх позиції в статево рольовій диференціації. У психології сформувався багато підходів до трактування психологічної статі. На сучасному етапі розвитку психологічної науки домінує погляд на психологічну стать як мультиполярний конструкт – складно організований конструкт, який крім маскулінних і фемінних властивостей, охоплює також гендерні уявлення, стереотипи, установки, інтереси [5].

Культурні норми, що описують характерні для чоловіків і жінок типи поведінки, роблять різний психологічний вплив, який. Проаналізовано результати емпіричного дослідження гендерних відмінностей ціннісних орієнтацій студентськь безпосередньо відбивається на поведінці особистості, забезпечує підкріплення тих чи інших цінностей. У регулюванні соціальної поведінки важливу роль відіграють ціннісні орієнтації, що виступають в якості цілей життя і основних засобів їх досягнення.

В усвідомленні ціннісних аспектів життєвого шляху спостерігається тенденція до недиференційованого або слабко диференційованого відображення ціннісних орієнтацій. У кожного другого юнака або дівчини існує конфлікт у ціннісній сфері між професійними та позапрофесійними цінностями.

Для більшості характерна мотивація, орієнтована на вирішення проблем власної самореалізації, спілкування, навчання та майбутньої професії. Серед домінуючих цінностей переважають «вічні» для цього віку: «цікава робота», «дружба», «щасливе сімейне життя», «любов». Щодо сімейної та професійної життєвої лінії уявлення юнацтва наближаються до середньостатистичних. Стосовно освітніх, кар'єрних, добробутних перспектив справедливим є висновок про їх завищеність, нереалістичність. Щодо сімейної та професійної життєвої лінії уявлення юнацтва наближаються до середньостатистичних. Стосовно освітніх, кар'єрних, добробутних перспектив справедливим є висновок про їх завищеність, нереалістичність [4].

Для того, щоб визначити гендерні відмінності ціннісних орієнтацій, нами були підібрані наступні психодіагностичні методики: методика «Дослідження маскулінності - фемінності особистості» С. Бем; «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» Бубнова С.С. [3]. Вибірка досліджуваних становила 50 студентів, з яких 25 юнаків та 25 дівчат.

Згідно результатів даної методики можна сказати, що маскулінність притаманна 48% хлопців, 0% дівчат та в загальному 24% досліджуваних. Маскулінність свідчить про переважання в людини чоловічих рис над жіночими. Андрогінність притаманна 32% хлопців, це 8 хлопців з 25, 28% дівчат, 7 дівчат з 25 та в загальному 30% досліджуваних. Андрогінність свідчить про притаманність особистості в однаковій мірі як чоловічих так і жіночих рис. Фемінність притаманна 20% хлопців, 5 хлопців з 25, 72% дівчат, 18 дівчат з 25 та в цілому 46% досліджуваної групи студентів. Фемінність означає, що у людини переважають жіночі риси характеру над чоловічими.

Отже, у більшості досліджуваних, а саме у 46% студентів, що становить 5 з 25 хлопців та 18 з 25 дівчат, виражена фемінність, на другому місці виступає група студентів в яких виявлена андрогінність, а саме у 30% студентів, що становить 3 з 25 хлопців та 7 дівчат з 25. Дані результати вказують на тенденцію чоловіків до фемінізації та переважання серед студентської молоді андрогінних особистостей. Велика кількість серед студентів андрогінних особистостей вказує на високу пристосованість студентської молоді до життя, так як андрогіни вважаються більш пристосованими в суспільстві через поєднання в собі як чоловічих якостей, таких як: активність, відповідальність, незалежність, впевненість, надійність, сміливість, стійкість. та жіночих рис, таких як: любов до дітей, ніжність, жіночність, відвертість.

Результати, отримані за методикою «Діагностика реальної

структури ціннісних орієнтацій особистості» Бубнова С.С. говорять про те, що для маскулінних досліджуваних більш важливими є такі цінності: «допомога іншим» $X.сер. = 4,5$; «визнання» $X.сер. = 4,1$; «відпочинок» $X.сер. = 3,9$; «високий соціальний статус» $X.сер. = 3,7$. І менш важливі такі цінності: «пізнання нового» з $X.сер. = 2,8$; «здоров'я» з $X.сер. = 2,8$; «спілкування» з $X.сер. = 2,8$;

Андрогінним студентам більш притаманні такі цінності: «допомога іншим» з $X.сер. = 5,0$; «визнання» з $X.сер. = 4,7$; «матеріальне становище» з $X.сер. = 4,2$. Та менш притаманні наступні цінності: «соціальна активність» з $X.сер. = 3,2$; «спілкування» з $X.сер. = 2,8$; Для студентів, яким притаманна фемінність більш важливі такі цінності: «допомога іншим» з $X.сер. = 4,7$; «відпочинок» з $X.сер. = 4,7$; «визнання» з $X.сер. = 4,7$. І менш важлива наступна цінність: «матеріальне становище» з $X.сер. = 2,4$;

Аналізуючи отримані результати, для підгруп з фемінністю, андрогінністю та маскулінністю, нами було визначено, що: студенти з маскулінними рисами характеру більш орієнтовані на допомогу іншим, відпочинок, визнання та високий соціальний статус та менш орієнтовані на пізнання нового, збереження здоров'я та спілкування, даний результат може бути спричинений тим, що чоловіки більш орієнтовані на досягнення успіху на роботі, тобто поза домом, поза зоною комфорту, у «ворожому» середовищі та відпочинок, відновлення сил, на це вони покладають більшість своїх ресурсів, та менше ресурсів покладають на забезпечення здоров'я, пізнання нової інформації, спілкування; студенти з проявами андрогінності більш орієнтовані на наступні цінності: «допомога іншим», «визнання», «матеріальне становище» та менш орієнтовані на «соціальна активність» та «спілкування», дані результати свідчать про те, що для андрогенних студентів в житті більш важливо допомагати іншим, реалізувати себе через високий заробіток, та отримати визнання в певній сфері праці ніж соціальні аспекти життя; для фемінних студентів більш важливим є допомога іншим, відпочинок та визнання і менш важливим є матеріальне забезпечення, дані результати можливі через те, що людина з фемінними рисами більш спрямована на забезпечення умов відпочинку як для себе, партнера так і для сім'ї, для фемінних людей є більш важливим визнання в даній сфері діяльності а матеріальне становище для них є менш важливим.

Отже, можна сказати, що фемінні студенти спрямовані на влаштування відпочинку для себе та інших, андрогінні – на визнання через високий матеріальний стан, а маскулінні

спрямовані на створення соціальних контактів та здобуття високого соціального статусу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим вивченням психологічних особливостей формування гендерної ідентичності, виявлення зв'язку між гендерною приналежністю та ціннісними орієнтаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко В.А. Гендерні проблеми в суспільстві та освіті / В.А. Бабенко // Гендер: сучасний стан та перспективи розвитку в українському суспільстві : збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Херсон : Персей, 2004. – С. 5-11.

2. Берн Ш. Гендерная психология: пер. с англ. / Ш. Берн. – 2-е изд. – Санкт-Петербург: Прай Еврознак: Нева; Москва: ОЛМА-Пресс, 2002. – 320 с.

3. Бубнова С. С. Методика диагностики ценностных ориентаций личности / С. С. Бубнова, И. М. Карлинская. – М., 1995.

4. Назарова И. Ценности и ценностные установки студенческой молодежи: гендерный аспект [Электронный ресурс] // Дети и молодежь. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/text/33373130/>. – Назва з екрана.

5. Омельченко Ж. О. Формування загальнолюдських цінностей як мети виховання в працях видатних мислителів/ Ж. О. Омельченко // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 3. – С.188-193.

The article deals with the problem of gender identity of a person. The results of the empirical study of gender differences in the value orientations of student youth are analyzed.

Key words: sex, gender, value orientation, masculinity, femininity, androgyny.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>